

ETKİ RAPORU

ENGEL-SİZ YAŞAM DERNEĞİ DİJİTAL CHECKUP ÇALIŞMASI

Avrupa
Birliği
**sivil
düşün**

Bu rapor Avrupa Birliği Sivil Düşün Programı kapsamında Avrupa Birliği desteği ile hazırlanmıştır. İçeriğın sorumluluğu tamamiyla Engel Siz Yaşam Derneği'ne aittir ve AB'nin görüşlerini yansıtmamaktadır.

Engel-Siz Yaşam Derneği Dijital CheckUP Çalışması

Etki Raporu

28 Temmuz 2024- İzmir

Giriş

Dijitalleşme ile birlikte sağlık, eğitim, istihdam gibi temel haklar alanında geleneksel merkezli erişim ve çalışmalar yerini yapay zekâ tabanlı teknolojilerin yer aldığı hizmetleri, uygulamalara olanak sağlayan pek çok yenilik almıştır. Dijitalleşmenin bu kadar başat yaklaşım olarak anılması beraberinde dijital eşitsizliği ve dijital dışlanmayı da getirmektedir. Engelliler, yaşlılar, kadınlar gibi birçok hak grubu dijital araçlara erişemedikleri ya da dijital okuryazarlık becerilerinin yetersizliğinden kaynaklı nedenlerden dolayı dijital alanda haklara erişim sağlayamamaktadırlar. Dijital CheckUP çalışmamız ile 2003 yılından beri savunuculuğunu yaptığımız engelli hakları alanına katkı sağlayacak çalışmalarımızın dijital ortamda da görünürlüğünü arttırmak, dijitalleşmenin getirdiği yenilikleri çalışmalarımıza uygulayarak bu alanda etki kapasitesi yüksek bir kurum haline gelerek engelli kadın ve çocuklar ile ilgili yaptığımız çalışmaların daha fazla kişi ve kurum tarafından sahiplenilmesini sağlamak için bu çalışma gerçekleştirilmiştir. Dijitalleşme, özellikle engellilerin temel haklara erişimlerini farklı boyutlarda etkilemektedir. Engellilerin farklı dijital uygulamalara erişimlerini kolaylaştırmasının yanı sıra dijital okuryazarlık alanında becerilerinin zayıf olması engelli kişileri bu süreçte dışarıda bırakmaktadır. Bu bağlamda dijitalleşme sürecinin engelli hakları üzerindeki dönüştürücü etkini hak temelli ele alarak güçlenmek ve bu alanda becerilerimizin gelişmesine katkı sağlamak istemekteyiz. Avrupa Kentsel Yönetimde Kadın-Erkek Eşitlik Şartı, BM Engelli Hakları Sözleşmesi, Avrupa Sosyal Şartı gibi birçok uluslararası insan hakları belgelerinde yer alan engelli haklarının güçlenmesi için dijital alanın olanaklarından faydalanmak ve nihai olarak engelli kişilerin haklara erişimlerine katkı sağlamak istemekteyiz.

Engel-Siz Yaşam Derneği Dijital CheckUP Çalışması, Avrupa Birliği Sivil Düşün Programı desteği ile üyelerimizin ve gönüllülerimizin dijital yetkinlik ve okuryazarlık alanında becerilerinin gelişmesine katkı sağlamak amacıyla 28 Temmuz 2024 tarihinde 10 üye ve gönüllümüzün katılımıyla İzmir'de gerçekleştirilmiştir.

Dijital CheckUP çalışmamız ile derneğimizin aktif 10 üyesinin (bu üyeler dijital araçları aktif kullanan ve bu alanda gelişmeye açık engelli kişilerden oluşmaktadır) aşağıdaki iki alanda becerilerinin geliştirilmesi hedeflenmiştir:

-Çoklu krizlere karşı yanıt verebilecek şekilde üyelerimizin dijital okuryazarlık becerilerinin (ekip içi iletişim (dijital), bilgi ve belge yönetimi (dijital araçlar ile), sosyal medya ve dijital içerik yönetimi) geliştirilmesi,

-Çevrimiçi programlar düzenlemek için dijital araçları kullanma becerilerinin geliştirilmesi.

Dijitalleşmenin Önemi ve Derneğin Dijital Dönüşüm İhtiyacı (Dijital CheckUp)

Dijitalleşmenin Önemi

Dijitalleşme, son yıllarda toplumların ekonomik, sosyal ve kültürel alanlarında köklü değişikliklere yol açan kritik bir süreç olarak karşımıza çıkmaktadır. Dijital teknolojilerin hızla gelişmesi, özellikle iletişim, bilgiye erişim ve organizasyonel süreçlerin yönetimi gibi alanlarda büyük kolaylıklar sağlamış ve yeni fırsatlar yaratmıştır. Bu dönüşüm, sivil toplum kuruluşları (STK'lar) için de yeni stratejiler geliştirme ve dijital dünyada daha etkin var olma zorunluluğunu beraberinde getirmiştir.

Özellikle COVID-19 pandemisi, dijitalleşmenin sadece bir seçenek değil, aynı zamanda bir zorunluluk olduğunu ortaya koymuştur. Pandemi sürecinde birçok STK, yüz yüze gerçekleştirilen etkinliklerden dijital platformlar aracılığıyla çevrimiçi etkinliklere yönelmek zorunda kalmıştır. Bu süreç, dijital araçların etkin kullanımının ve dijital okuryazarlığın ne kadar önemli olduğunu açıkça göstermiştir. Dijitalleşmenin bu derece önem kazandığı bir dönemde, STK'ların dijital yetkinliklerini artırması ve dijital ortamlarda etkin bir şekilde var olabilmesi, hem sürdürülebilirlik hem de geniş kitlelere ulaşabilme açısından büyük bir öneme sahiptir.

Derneğin Dijital Dönüşüm İhtiyacı

Engel Siz Yaşam Derneği (ESYD), 2003 yılında engelli haklarının savunulması ve izlenmesi amacıyla kurulmuştur. Bu kapsamda, dernek özellikle engelli kadın ve çocukların temel haklara erişimlerini güçlendirmeyi hedeflemektedir. Yaklaşık 21 yıllık bir sürede, ESYD birçok ulusal ve uluslararası proje yürütmüş ve bu projeler kapsamında yüzlerce etkinlik düzenlemiştir. Ancak, tüm bu çalışmalar büyük ölçüde yüz yüze gerçekleştirilmiştir.

2019 yılının sonunda başlayan COVID-19 pandemisi ve ardından gelen doğal afetler, sivil toplum kuruluşlarının dijital alanda varlık göstermelerini zorunlu hale getirmiştir. Ancak, ESYD olarak bu süreçte dijital alanda beklenen etkiyi ve varlığı göstermek konusunda çeşitli zorluklar yaşanmıştır. Pandemi sonrası dönemde, hibrit çalışma modelinin yaygınlaşması ve sivil toplum çalışma pratiklerinin dijital platformlara kayması, derneğin dijital dönüşüm ihtiyacını acil bir konu haline getirmiştir.

Dijital CheckUp çalışması, ESYD'nin dijital alanda geri kalmasını önlemek ve derneğin dijital yetkinliklerini geliştirmek amacıyla başlatılmıştır. Bu çalışma ile derneğin aktif 10 üyesinin dijital okuryazarlık ve dijital araçları etkin kullanma becerilerinin geliştirilmesi hedeflenmektedir. Bu beceriler, derneğin hem mevcut projelerini dijital alana taşımasına olanak tanıyacak hem de dijital platformlarda daha geniş kitlelere ulaşabilmesini sağlayacaktır.

Dijitalleşme süreci, ESYD'nin engelli hakları savunuculuğunu dijital ekosistemin bir parçası haline getirme fırsatını sunmaktadır. Derneğin dijital becerilerinin artması, engelli kadın ve çocuk haklarının savunulması alanında daha etkili çalışmalar yapabilmesine ve bu çalışmaların daha geniş kitlelere ulaştırılmasına katkı sağlayacaktır. Dijital CheckUp çalışması, bu kapsamda derneğin dijital dönüşüm sürecinde önemli bir adım olarak değerlendirilmekte ve derneğin dijital dayanıklılığını artırmayı hedeflemektedir.

Çalışma Kapsamında Dijital Dönüşümün Kazanımları

Dijital CheckUp çalışması, ESYD'nin dijital alandaki eksikliklerini gidermek ve bu alanda yetkin bir organizasyon haline gelmesini sağlamak amacıyla geliştirilmiştir. Çalışma kapsamında, dernek üyelerinin dijital okuryazarlık becerileri geliştirilerek, dijital araçların etkin bir şekilde kullanımı sağlanacaktır. Bu sayede, dernek pandemi sonrası dönemde ortaya çıkan dijitalleşme gerekliliklerine uyum sağlayabilecek ve bu alanda daha etkin çalışmalar gerçekleştirebilecektir.

Dijitalleşme sürecinin ESYD'ye kazandırdığı en önemli faydalar arasında, düşük maliyetlerle daha geniş hedef kitlelere ulaşabilme, dijital platformlar üzerinden daha etkin savunuculuk yapabilme ve dernek çalışmalarının dijital ortamda sürdürülebilirliğini sağlama yer almaktadır. Dijital CheckUp çalışması, bu bağlamda ESYD'nin dijital alanda güçlü bir varlık göstermesine ve engelli hakları savunuculuğu alanında daha geniş kitlelere ulaşmasına katkıda bulunmuştur.

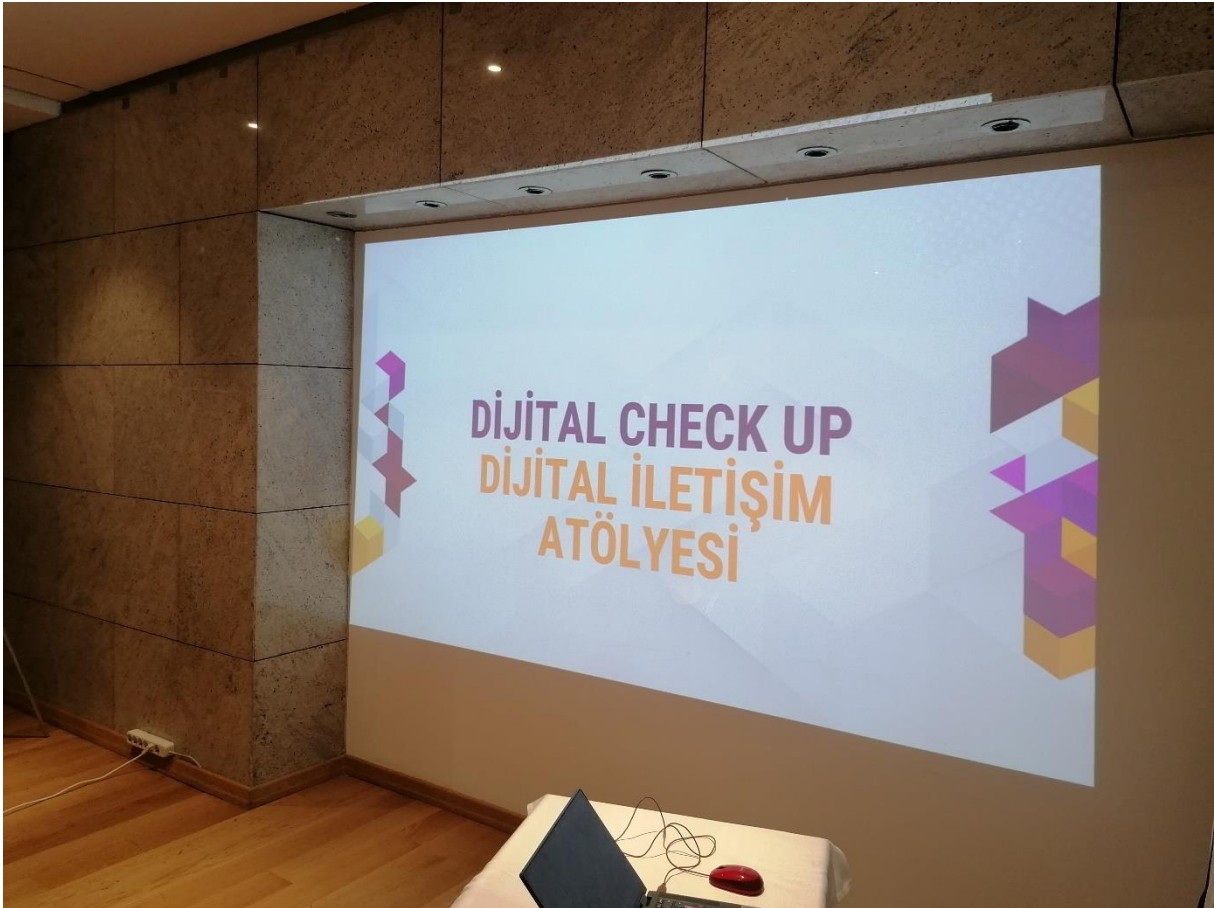
Engelli Bireylerin Dijital Becerilerinin Güçlendirilmesi

Günümüzün hızla gelişen dijital ortamında teknoloji, günlük hayatımızın ayrılmaz bir parçası haline geldi ve dünyayla nasıl iletişim kurduğumuzu, çalıştığımızı, öğrendiğimizi ve etkileşim kurduğumuzu şekillendirdi. Dünya giderek daha fazla birbirine bağlı hale geldikçe, dijital becerilere sahip olmak artık sadece bir avantaj değil; topluma tam katılım için bir zorunluluk haline geldi. Bununla birlikte, engelli kişiler için bu dijital yetkinlikleri edinmek, fiziksel engellerinin kısıtlamalarından kurtulmalarını ve sonsuz olasılıklar dünyasına girmelerini sağlayarak dönüştürücü olabilmektedir.

Kapsayıcı bir dijital ortam yaratmak sadece bir sosyal sorumluluk meselesi değildir; fırsat eşitliğini teşvik etmek, engelli bireyleri güçlendirmek ve daha uyumlu ve çeşitli bir toplumu teşvik etmek için çok önemlidir. Kapsayıcı bir dijital alan, engelli kişilerin ihtiyaçlarını karşılayarak sosyal, eğitimsel ve

ekonomik faaliyetlere tam olarak katılmalarına olanak tanımaktadır. Engeller kaldırıldığında, herkes benzersiz yeteneklerine ve bakış açlarına katkıda bulunabilir ve dijital ortamı herkesin yararına zenginleştirebilir. Evrensel tasarım ilkelerini savunmak, engelliler de dahil olmak üzere tüm kullanıcılar için dijital erişilebilirliğin sağlanmasında çok önemli bir rol oynamaktadır. Şirketler ve içerik oluşturucular, dijital ürün ve platform geliştirmenin başlangıcından itibaren evrensel tasarımı dahil ederek, mümkün olan en geniş kitle tarafından kullanılabilen çözümler oluşturabilir. Bu, sezgisel, uyarlanabilir ve yardımcı teknolojilerle uyumlu arayüzler tasarlamak anlamına gelmektedir. Diğer özelliklerin yanı sıra altyazı, alternatif metin ve klavye gezinme seçeneklerinin uygulanması, engelli kişilerin dijital içerikle eşit şartlarda etkileşim kurmasını sağlamaktadır.

Dijital CheckUP programı, daha kapsayıcı bir gelecek için engelli bireyleri güçlendirmeye yönelik ilk adımdır. Başarılarının ve dijital dünyaya uyumlarının devam etmesini sağlamak için sürekli destek ve kaynaklar çok önemlidir. Yardımcı teknolojilere erişim, en son dijital araçlarla ilgili düzenli atölye çalışmaları ve kişiselleştirilmiş yardım sağlamak, engelli bireylerin dijital becerilerinde güncel kalmalarını ve kendilerine güvenmelerini sağlayacaktır. STK'lar, şirketler ve kamu kurumları da dahil olmak üzere paydaşlar arasındaki işbirlikçi çabalar, engelli kişilerin özel ihtiyaçlarına göre uyarlanmış sürekli destek sunan sürdürülebilir programlar oluşturulmasına katkı sağlayabilecektir.

Engelli Bireyler ve Dijital Katılım

Günümüzde insanların yaşamları giderek daha dijital hale gelmekte ve günlük yaşamlarımızın birçok yönü bilgisayarlar ve çevrimiçi ortamda gerçekleşmektedir. İş başvurusunda bulunmak, sağlık, eğitim, sosyalleşme isteyen kişilerin çevrimiçi formları doldurma ve Bilgi İletişim Teknolojisi (ICT) kullanma konusunda bilgi sahibi olması gerekmektedir. Bu da internet ve ICT'nin bilinmesini giderek daha önemli hale getirmektedir.

Engelli bireyler, günümüzde dijital dışlanma riski en yüksek olan toplumun üyelerinden biridir. Engelli bireyler arasında dijital katılım, genel nüfusa göre daha düşüktür. Eğitime dahil olan katılımcılar ile yapılan ilk test- son test bulgularına göre engelli bireylerin dijital ortamlarda bulunma sürelerinin artmasının yanı sıra dijital okuryazarlık becerilerinin görece zayıf olması dijital ortamda katılma hakkının yeterince hayata geçmemesini beraberinde getirmektedir. Değerlendirme bulguları, engelli kişilerin dijital olarak katılım göstermelerini engelleyen beş ana engel olduğunu ortaya koymaktadır:

- Temel dijital/ teknolojik araçlara erişim eksikliği;
- Dijital becerileri edinme fırsatlarının olmaması ve/veya engellileri kapsayan ücretsiz dijital okuryazarlık programlarının yeterince olmaması,
- Dijital araçların evrensel tasarım ilkelerine uygun olarak yapılandırılmaması,
- Dijital teknolojiyle etkileşime girme motivasyonunun eksikliği,
- Teknolojiye ve internete yönelik güvensizlik.

Çalışmanın Katılımcılar Üzerindeki Etkisinin Değerlendirilmesi

Dijital CheckUp çalışması kapsamında gerçekleştirilen ilk test, dernek üyelerinin ve gönüllülerinin dijital becerilerini ve dijital okuryazarlık seviyelerini değerlendirmek amacıyla uygulanmıştır. Bu test, katılımcıların mevcut dijital yetkinliklerini ölçmek ve hangi alanlarda geliştirilmesi gereken becerilerin olduğunu tespit etmek için yapılandırılmıştır. Test, katılımcıların dijital araçları ne derece etkili kullandıklarını, çevrimiçi programları yönetme kapasitelerini ve dijital içerik yönetimi becerilerini değerlendirmeye yönelik sorulardan oluşmuştur.

Test, şu dört temel alanda üyelerin mevcut durumunu analiz etmeyi hedeflemiştir:

Dijital Okuryazarlık: Ekip içi iletişimde dijital araçları kullanma, bilgi ve belge yönetimi gibi konulardaki yetkinlikler.

Dijital Araçların Kullanımı: Çevrimiçi programlar düzenleyebilme ve Zoom, Teams gibi araçları etkin kullanabilme becerileri.

Dijital İçerik Yönetimi: Sosyal medya ve dijital içeriklerin yönetimi konusunda mevcut bilgiler.

Dijital Katılım Araçları: G-Drive, Chat GBT, Canva, Gemini gibi dijital katılım araçları kullanma becerileri.

İlk test sonuçları incelendiğinde, katılımcıların dijital becerilerinde önemli eksiklikler olduğu görülmüştür. Test sonuçları, katılımcıların genel olarak dijital araçları kullanmada zorlandığını ve dijital okuryazarlık seviyelerinin düşük olduğunu ortaya koymuştur. İşte bu bağlamda öne çıkan güçlü ve zayıf yönler:

Güçlü Yönler:

-Katılımcıların dijital içerik yönetimi konusunda temel bilgiye sahip oldukları tespit edilmiştir. Özellikle sosyal medya platformlarında içerik paylaşımı konusunda bazı üyelerin deneyimli olduğu gözlemlenmiştir.

-Çevrimiçi toplantılara katılım konusunda temel düzeyde bilgi sahibi oldukları belirlenmiştir.

-Whatsapp, mail gibi dijital araçları kullanma konusunda bilgi sahibi oldukları görülmüştür

Zayıf Yönler:

-Katılımcıların büyük bir kısmı dijital araçları etkin bir şekilde kullanma konusunda yetersizdir. Özellikle Chat GBT, Gemini, Canva, G-Drive gibi çevrimiçi araçların kullanımı konusunda eksiklikler belirgin bir şekilde görülmüştür.

-Dijital okuryazarlık seviyelerinin düşük olması, bilgi ve belge yönetimi gibi konularda katılımcıların yeterince bilgi sahibi olmadığını ortaya koymuştur.

-Canva, Gemini, Chat GBT gibi dijital katılım araçlarının kullanımı konusunda katılımcıların hemen hemen hiç deneyimi olmadığı tespit edilmiştir.

-Ekip içi dijital iletişimde kullanılan araçlar konusunda yeterli bilgiye sahip olmadıkları ve bu araçları etkin bir şekilde kullanamadıkları anlaşılmıştır.

Bu sonuçlar, katılımcıların dijital becerilerini geliştirmeye yönelik ihtiyaçlarının açıkça ortaya çıktığını ve Dijital CheckUp çalışması kapsamında bu alanlarda eğitim ve atölye çalışmaları düzenlemenin gerekli olduğunu göstermiştir.

Son test, Dijital CheckUp projesi kapsamında gerçekleştirilen atölye çalışmasının ardından katılımcıların dijital becerilerinde ne derece ilerleme kaydettiklerini değerlendirmek amacıyla uygulanmıştır. Bu test, ilk testte ölçülen aynı alanlarda katılımcıların gelişim düzeyini analiz etmeye yönelik olarak yapılandırılmıştır. Katılımcıların dijital araçları kullanma becerileri, dijital okuryazarlık seviyeleri ve dijital içerik yönetimi gibi konularda gelişim gösterip göstermediklerini tespit etmek için tasarlanmıştır.

Son test sonuçları, Dijital CheckUp çalışmasının katılımcılar üzerinde önemli bir etki yarattığını ve dijital becerilerde belirgin bir iyileşme sağlandığını göstermiştir. Son test ile ilk test arasındaki karşılaştırma, aşağıdaki gelişimleri ortaya koymuştur:

Dijital Araçların Kullanımı: Katılımcılar, Zoom, Chat GBT, Gemini, Canva, G-Drive gibi çevrimiçi araçları kullanma konusunda ciddi bir ilerleme kaydetmiştir. Artık bu araçları etkin bir şekilde kullanabildikleri gözlemlenmiştir.

Dijital Okuryazarlık: Bilgi ve belge yönetimi konusunda katılımcılar, dijital araçları daha etkili bir şekilde kullanmayı öğrenmiş ve dijital okuryazarlık seviyelerinde belirgin bir artış göstermişlerdir.

Dijital İçerik Yönetimi: Sosyal medya ve dijital içerik yönetimi konusunda katılımcıların bilgi ve becerilerinin geliştiği tespit edilmiştir. Özellikle içerik oluşturma ve paylaşma süreçlerinde daha etkin hale gelmişlerdir.

Dijital Katılım Araçları: Chat GBT, Canva, Gemini gibi dijital katılım araçları konusunda katılımcıların büyük ölçüde deneyim kazandığı ve bu araçları uygulamalı bir şekilde kullanabildikleri görülmüştür.

Bazı katılımcılar, teknik araçların kullanımında hala zaman zaman zorlandıklarını belirtmişlerdir. Özellikle yeni teknolojilerin hızla değişmesi ve gelişmesi, katılımcıların bu değişimlere uyum sağlama süreçlerinde bazı zorluklar yaşadığını göstermektedir.

Dijital becerilerdeki gelişime rağmen, bazı katılımcılar ekip içi dijital iletişimde hala yeterince etkin olmadıklarını ifade etmişlerdir. Bu durum, sürekli eğitim ve beceri geliştirme faaliyetlerinin önemini ortaya koymaktadır.

Sonuç olarak, Dijital CheckUp çalışması, katılımcıların dijital becerilerinde önemli bir gelişim sağlamış ve derneğin dijital dönüşüm sürecine olumlu bir katkıda bulunmuştur. Ancak, dijital dönüşümün

sürekliği ve katılımcıların bu becerileri sürekli olarak geliştirebilmeleri için ek eğitimler ve destek mekanizmalarının oluşturulması gerektiği de son test sonuçlarıyla ortaya konulmuştur.

Sonuç

Dijital CheckUp çalışması, Engel-Siz Yaşam Derneği'nin dijital dönüşüm sürecinde kritik bir adım olarak değerlendirilmiştir. Bu çalışma, dernek üye ve gönüllülerinin dijital becerilerini geliştirmek ve dijital okuryazarlık seviyelerini artırmak amacıyla başlatılmıştır. Yapılan ilk ve son testler, bu amaca ulaşma noktasında önemli ilerlemeler sağlandığını göstermektedir.

Dijital CheckUp çalışması süresince bazı katılımcılar, yeni teknolojilere uyum sağlama konusunda zaman zaman zorlandıklarını ifade etmiştir. Özellikle teknolojik gelişmelerin hızla değişmesi, katılımcıların bu değişimlere adapte olma süreçlerinde bazı zorluklar yaşamasına neden olmuştur. Bu durum, dijital dönüşümün sürekliliğinin sağlanması için sürekli eğitim ve beceri geliştirme faaliyetlerinin önemini ortaya koymuştur.

Dijital CheckUp çalışması, derneğin dijital dönüşüm sürecine önemli bir katkı sağlamış olsa da, bu dönüşümün sürdürülebilirliği için ek eğitimler ve destek mekanizmalarının oluşturulması gerekmektedir. Katılımcıların dijital becerilerini sürekli olarak geliştirebilmeleri ve dijital teknolojilere adapte olabilmeleri için düzenli atölye çalışmaları, kişiselleştirilmiş yardım ve teknolojik destek sağlanmalıdır.

Ayrıca, dijital dönüşüm sürecinin derneğin tüm faaliyetlerine entegre edilmesi ve bu süreçte elde edilen kazanımların kurumsal düzeyde sürdürülebilir hale getirilmesi hedeflenmelidir. Bu bağlamda, derneğin dijital stratejisinin güncellenmesi ve dijital araçların etkin kullanımı için kurumsal kapasitenin artırılması önem taşımaktadır.